

Referat møte i Menneskerettighetsutvalget (MRU)

27.10.25, 11.30-15, Møterom Nidaros, 1. etg i Kirkens hus

Til stede: Petter Wille, Hans Morten Haugen, Anne Skjelmerud (digitalt), Anne May Agerup, Marius Storvik (digitalt), Kjetil Fretheim, Johan Hindahl (deler av møtet), Wenche Fladen Nervold (sekretær).

Fra sekretariatet: Einar Tjelle deltok på sak 9, 10, 11, 12, 15 og 16. Berit Hagen Agøy deltok på sak 13.

Forfall: Vigdis Vevstad, Vibeke Blaker Strand, Lisa Winther

MRU 8/25: Godkjenning av møteinnkalling og referat 21.01.25

Vedtak:

Møteinnkalling og referat godkjent

MRU 9/25 Orientering om organisatoriske endringer i sekretariatet

Innledning v/ Wenche Fladen Nervold

Omkring 50% nedbemanning i Avdeling for kirkefag og økumenikk. Avdelingens fire seksjoner er slått sammen med Bispemøtets sekretariat til en storavdeling: Avdeling for kirke og samfunn.

Mellomkirkelig råd og utvalgene er ikke berørt som strukturer, og oppfølgingen av disse vil bli prioritert. Endringene vil trolig merkes best langs to akser: 1) Mindre operativ kapasitet i sekretariatet (f.eks til å utforme kronikker, fylldige sakspapirer etc) og 2) Ikke den samme spisskompetansen på menneskerettigheter i sekretariatet etter at Katarina sluttet. Samtidig finnes sterk fagkompetanse i MRU, og den tror vi blir enda viktigere framover. Derfor har vi også satt opp arbeidsformer som sak i dette møtet.

Vedtak:

Saken ble tatt til orientering

MRU 10/25 Prioriteringer, tematikker og arbeidsformer

Menneskerettighetsutvalget har tidligere laget et dokument «Prioriterte områder for MRU 2024-27». Dette er fremdeles gjeldende. Det er imidlertid relevant å se på det i lys av ny situasjon, og for å sikre at vi arbeider i tråd med prioriteringene. De prioriterte områdene er: Migrasjon, rasisme, diskriminering, trosfrihet og «andre aktuelle saker der menneskerettighetene trues».

Fra samtalen om tema:

- Rettsstat, demokrati og media er under betydelig press. Spørsmål knyttet til rettsstat, internasjonal rettsorden, samarbeid, normer og verdier er viktig. Omhandler både juridiske og teologiske spørsmål.

- Krig, konflikt, klima, folkerett og menneskerettigheter: Svært aktuelle tema, og her kan kirken ha en troverdig stemme
- Betydelig press. Finnes det en rettsorden? Skal vi samarbeide? Er vi enige om noen normer og verdier? Hvorfor er vi opptatt av menneskeverdet? Linje mellom det juridiske og teologiske
- Rettigheter knyttet til LHBT+ er også viktige internasjonale spørsmål og knyttet til menneskerettigheter
- Viktig å koble menneskerettighetsarbeidet sammen med Kirkenes Verdensråds arbeid. Kan gjensidig utveksle ressurser. Koblingen mellom det økumeniske og FN-arbeidet er sterkt.

Fra samtalen om arbeidsformer

- AU foreslår at møtene framover innledes med at alle får muligheter til å løfte saker/temaer de tenker er relevante for utvalget innledningsvis i hvert møte. (1–2 minutter og frivillig). Det gir bredere deltakelse, og kan hjelpe oss å holde oss som utvalg oppdatert på aktuelle tema
- I Komiteen for internasjonale spørsmål, KISP, har utvalget tidvis etablert arbeidsgrupper knyttet til spesifikke tema og oppgaver, og med helt konkrete mål (utarbeidelse av tekst, podkast osv). Det er mulig å utforske en form der utvalgsmedlemmer deltar med bidrag til spesifikke tema i MRU også. Sekretariatet kan foreslå dette, men viktig å understreke at dette eventuelt er frivillig. Forventningen til et MRU-medlem er primært de oppsatte møtene.
- Dersom en i utvalget skriver utkast til en tekst, kan den sendes til MRU, med en frist for kommentarer.

Vedtak:

Innspillene tas med i planleggingen av møtene i 2026. AU får fullmakt til å følge opp.

MRU 11/25 Plan og rammer for møter 2026

MRU skal etter vedtektene ha minst to møter i året. Det har ofte vært hensiktsmessig å legge MRU-møtene en måneds tid før Mellomkirkelig råds møter. Det gir mulighet til å spille inn til aktuelle saker. Foreløpige datoer for Mellomkirkelig Råd i 2026 er 24.februar (digitalt) 14. og 15.september, 17. november.

MRU ønsker tre halvdagsmøter i 2026, hvorav minst ett digitalt. Doodle sendes ut for å avklare datoer. For 2026 blir et møte allerede i januar litt for tidlig. Det foreslås derfor å legge et møte i etterkant av MKR-møtet 24.2, et møte i mai/juni og et møte i oktober.

Vedtak:

Det kalles i 2026 inn til to halvdagsmøter på våren og ett på høsten, via Doodle-avstemning.

MRU 12/25 Stefanusprisen – nominasjonsforslag fra MRU?

Stefanusprisen tildeles en person som har gjort seg særlig bemerket i kampen for trosfrihet og andre menneskerettigheter. Prisen deles ut av en uavhengig priskomite som velges av Stefanusalliansens styre., og deles ut annethvert år. Mer informasjon om prisen her:

<https://www.stefanus.no/hva-gjor-vi/stefanusprisen/>

MRU ønsker å nominere Nazila Ghanea, Professor of International Human Rights Law og UN Special Rapporteur on freedom of religion or belief. Hennes arbeid for trosfrihet er bredt

anerkjent og godt dokumentert, både gjennom hennes arbeid som professor og som FNs spesialrapportør.

Vedtak:

MRU vil nominere Nazila Ghanea som kandidat til Stefanusprisen. Hans Morten Haugen får fullmakt til å fylle ut nominasjonsskjemaet, gjøre Ghanea kjent med at hun er nominert, og sende nominasjonen til komiteen på vegne av MRU.

MRU 13/25 Oppfølging av handlingsplan om sannhet og forsoning. Hva har skjedd, og hvilke utfordringer møter vi i praksis?

Innledning v/seniorrådgiver Berit Hagen Agøy:

På Kirkerådets møte i september gikk rådet gjennom alle innspill fra samisk utvalg. Det man særlig ønsker å komme tilbake til er styrking av samisk ungdomsrepresentasjon i ulike sammenhenger.

Kirkerådet har sendt ut en høring om eventuell opprettelse av en pite- og lulesamisk kategorialmenighet¹. Sør-Hålogaland bispedømme har arbeidet grundig med dette, og anbefaler opprettelsen av kategorialmenigheten. Saken reiser imidlertid noen spørsmål om ekklesiologi. I tillegg berører den noen spørsmål om forholdet mellom lokalmenighet og kategorialmenighet i de aktuelle områdene.

Kirkerådet har også sendt ut [Høring om samisk kirkeliv i kirkeordningen](#). Det er ønskelig å tydeliggjøre kirkens ansvar for å ivareta samers urfolksrettigheter i kirken gjennom en paragraf i Kirkeordningen. Forslag til en ny paragraf er sendt ut på høring.

I september ble det gjennomført en konsultasjon om kvensk kirkeliv, med hovedspørsmålet: Hvordan skal vi etablere et nasjonalt organ for kvensk kirkeliv? Et midlertidig utvalg skal fungere et par år, og i løpet av den tiden skal man avklare status, valgordning og oppgaver for et permanent organ.

Fra samtalen:

- MRU hadde en samtale om hvilket begrep som bør brukes for å uttrykke samers rettigheter i en kirkelig sammenheng: «Selvbestemmelse», «medvirkning», «deltakelse», «aktiv deltakelse», «consultation» og «concent».
- I høringen bruker man «medvirkning» heller enn «selvbestemmelse». Noen mente «medvirkning» er et for svakt uttrykk, andre at det «skurrer» med begrepet «selvbestemmelse» i denne sammenheng.
- Vil være nødvendig å operasjonalisere hva man eventuelt mener med medvirkning
- Sameloven pålegger Den norske kirke å tilby individuelle kirkelige tjenester på samisk i enkelte kommuner. Dette kan være et moment i diskusjonen om finansiering av trossamfunn.

¹ En kategorialmenighet for en definert gruppe. En slik menighet er ikke geografisk definert. Den norske kirke har i dag to slike: Døvekirken og samisk menighet i sørsamisk område.

- Både menneskerettighetslovgivning, diskrimineringsloven og åpenhetsloven er relevante når spørsmålene knyttet til hvordan minoritetsvern og menneskerettslige sider ivaretas.
- Et sentralt spørsmål vil være hvilke spørsmål og tema som krever særskilt medvirkning.

Marius Storvik vil skrive to notater: Først et notat som gir uttrykk for eget syn, deretter et notat som tar inn momentene fra diskusjonen i MRU.

Vedtak

MRU takker for innledningen og vil gjerne brukes i aktuelle tema som aktualiseres i forbindelse med oppfølgingen av sannhet og forsoning.

Marius Storvik skriver notat som kan brukes som ressurs for sekretariatet i videre arbeid

MRU 14/25 Klima og rettighetsaspektet

Mellomkirkelig Råd har i sak MKR 26/25 om klima utfordret MRU: «MRU kan særlig bidra med rettighetsaspektet, der hvor stater har en plikt til å beskytte mennesker mot klimaendringer.»

Hvilke saker er det særlig viktig å være oppmerksomme på mtp klima og rettigheter? Momenter fra samtalen

- Saken “Case of Greenpeace Nordic and others v. Norway”² (om statens utlysning av nye letelisenser for olje og gass i Barentshavet var i strid med Norges klimaforpliktelser) er viktig uansett dom, ettersom den slapp gjennom til realitetsbehandling og ble behandlet som «high impact case».
- MRU-leder Petter Wille har laget et notat som MRU støtter at kan brukes som grunnlag for tekster, uttalelser og innspill.
- Menneskerettighetsaspektet er viktig i vårt klimaengasjement. I klima-seniorinne-saken slås det fast at manglende klimahandling bryter menneskerettighetene.
- Kirken bør argumentere for at Parisavtalen, Klimaloven og andre relevante lover etterleves. Dermed vil kirken også kunne erfares som «politisk».
- Samtidig er det viktig at vi bruker vår stemme som kirke, med vår forankring og ansvar for å ta vare på skaperverket. Kirken lærer om Guds kjærlighet til alt det skapte, og hvordan vi er kalt til å elske det som Gud elsker.
- MRU diskuterte hvorvidt man bør svare på [Høring - Forslag om endringer i klimaloven i lys av rettsutviklingen på menneskerettighetsfeltet - regjeringen.no](#). Er ambisjonsnivået høyt nok? Det kan være nyttig å sjekke ut innholdet med fagpersoner som har gått grundig inn i høringen før man evt svarer.

Vedtak

MRU sender videre sitt korte notat med sentrale momenter knyttet til klima og rettighetsaspektet. Dette kan brukes som innspill til en tekst og som et enkelt kunnskapsnotat for videre arbeid med klima-saken

² Dommen kom dagen etter MRU-møtet. [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-245561%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-245561%22]}) Norge blir frikjent, men i avsnitt 330 og 332 (om vurdering av klimaeffekter så tidlig som mulig) spesifiseres enighet med saksøkerne.

MRU 15/25 Orientering om arbeid med trosfrihet i Irak/Kurdistan

Einar orienterte om reise til Irak/Kurdistan. Reisen ble gjennomført sammen med Kirkens Nødhjelp, Kirkenes verdensråd og Stefanusalliansen. Et av formålene var å støtte kristne og andre minoriteter i Kurdistan. Menneskerettighetsarbeid, særlig trosfrihet, sto sentralt. Se fylldig rapport om reisen og arbeidet [her](#).

Sentralt i mange av møtene var arbeidet med utvikling og implementering en nasjonal strategi for sameksistens. Kirkelige og religiøse ledere, har sammen med samarbeidspartnerne stått sentralt i dette arbeidet. En gruppe vil komme til Norge for å lære mer om arbeid med sameksistens på nyåret. Det vil da være naturlig å involvere STL HL-senteret, Stortinget, UD, Ø. Lyngroth og leder (og evt andre) fra MRU.

MRU ga positiv respons til orienteringen og støtter videre arbeid med initiativene Mellomkirkelig råd er involvert i.

Vedtak:

Saken tas til orientering. MRU informeres når besøket kommer.

MRU 16/25 Humanitærrettslige forpliktelser i væpnet konflikt

Mellomkirkelig råd arbeider i år med ulike temaer knyttet til krig og konflikt. Som ledd i dette arbeidet vil Mellomkirkelig råd arrangere et seminar og panelsamtale på Nobels fredssenter 25. november. Preses Olav Fykse Tveit, Henrik Syse, Robert Mood, biskop Kari M Alvsvåg og Tuva Widskjold vil være blant bidragsyterne.

KISP arbeider med en tekst knyttet til disse temaene. MRU-leder har laget et notat som kan brukes som ressurs inn i dette arbeidet.

MRU samtalte om temaer knyttet til Folkeretten i krig og konflikt, Gaza og Ukraina. Det ble uttrykt bekymring for bruddene på Folkeretten i flere konflikter og mangelen på tilgang til humanitær hjelp i Gaza.

Vedtak

Saken tas til orientering. MRU orienteres nærmere om fredsseminaret på Nobels fredssenter 25. november, 16-17.30 når programmet foreligger

MRU 17/25 Eventuelt

Deltakelse på FNs generalforsamling

- Wenche ga en muntlig rapport fra deltakelsen som observatør i FNs andre og tredje komite